

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

Posudek vedoucí diplomové práce

Jana Pekařová, *Obchod s kakaem v koloniální španělské Americe*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Středisko ibero-amerických studií, Praha 2014, 89 str.

Kolegyně Pekařová přišla na základě absolvovaného kurzu Koloniálních dějin Latinské Ameriky se zajímavým projektem své diplomové práce: zaujala ji problematika původem americké plodiny, která se časem rozšířila i v Evropě a stala se předmětem významné větve koloniálního obchodu. Jde tedy o téma na pomezí historie a hospodářských dějin, s vazbami na předkolumbovské období a na druhé straně na moderní dějiny (objekt masové konzumace sahající až do současnosti). Koloniální období, které přispělo k jejímu rozšíření ve světě, ať už v podobě nápoje (nebo čokolády v pevném skupenství), stojí poněkud ve stínu zájmu badatelů.

Diplomantka více než polovinu své práce (str. 29-79) věnovala právě tomuto období (kap. 3 – Rozšíření kakaem ve Starém světě; kap. 4 – Centra produkce a obchodu s kakaem v 16.-18. století; kap. 5 – Bourbonské reformy a obchod s kakaem v pozdním koloniálním období).

Vzhledem k autochtonnímu původu rostliny předdeslala těmto kapitolám údaje o jejím využití u domorodých kultur Mezoameriky (kap. 2) s upozorněním na proměny ingrediencí a chuťové odlišnosti, pro něž čokoláda jako nápoj zprvu Evropany neoslovila. V této části své práce se, kromě sekundární literatury, odvolává často i na dobové kroniky, díla cestopisná, přírodovědná a medicínská, vesměs ze 16. a 17. století. Jako kuriozitu českých historických knihoven bych uvedla, že dílo Colmenera de Ledesmy *Chocolata inda*, jež autorka konzultovala v angl. vydání (London 1644, dostupné on-line), je zastoupeno ve Strahovské premonstrátské knihovně v lat. překladu vydaném ve stejném roce (Norimberk 1644).

Oproti dosavadnímu tvrzení, že kakaovník a jeho využití pocházejí z oblasti dnešního Mexika a Střední Ameriky, se nově objevuje i názor, že v Jižní Americe byla ohniskem výskytu Amazonie (zvláště horní tok řeky) a obchodem se dostala až na pobřeží Ekvádoru, kde byla i v podobě čokolády požívána už před více než 5000 lety. Tyto informace, podložené sice vědeckými výzkumy, však zatím proběhly spíše tiskem než odbornou literaturou (např.

http://www.researchgate.net/publication/235953800_Origen_de_la_Domesticacion_del_cacao_y_su_uso_temprano_en_Ecuador aj.). Zatímco kap. 2.3. (Příchod Španělů do Nového světa) dokumentuje nejstarší zmínky o setkání objevitelů a dobytých s kakaem a je tedy dokladem jeho prehispanického užití, kap. 2.4. (Správa obchodu mezi Španělskem a Indiemi v koloniální době) už podle mého názoru do kapitoly o předkolumbovských kulturách nepatří.

Kap. 4 práce týkající se pěstování kakaovníku, obchodu s jeho plody a konzumace čokolády je dále členěna geograficky na oblast dnešní Venezuely, Ekvádoru a Mexika a skýtá podrobnější informace o vývoji hospodářských i společenských faktorů souvisejících s kakaem.

Některé pasáže obecnějšího historického charakteru jsou poněkud vágní: např. otázka encomiendy (str. 39, Novými zákony z 1542 měla být postupně odstraněna, ale nepodařilo se uvést v život), repartimienta, redukce a dělení pozemků mezi Indiány?? (40), francouzského cestovatele Deponse bychom měli jmenovat jeho původním jménem François a nikoliv hispanizovaným Francisco (42), tvrzení, že muži dovezení z černého kontinentu si nacházeli kreolské ženy (v kontextu Venezuely) potřebuje nutně vysvětlení, jinak může vést k desinformaci (44), podobně jako výrok, že Veracruz byl důležitým přístavem obchodu mezi Novým Španělskem a Peru (7 a 46), amazonská oblast státu Bahia (81) je nejspíš nedorozumění: v Bahii se začal kakaovník cíleně pěstovat až na základě dovozu rostlin z Amazonie?? Nepodařilo se vždycky uhlídat velká/malá písmena (Jezuité, Bourbonské reformy, Bůh ve smyslu domorodého božstva apod.) a skloňování špan. příjmení, jinak je jazyk stejně jako poznámkový aparát a bibliografie solidní.

Při nevelkém množství sekundární literatury pojednávající přímo o obchodu s kakaem v koloniálním období, které si kolegyně musela opatřovat hlavně v zahraničí, vznikla velmi slušná přehledová práce, která splňuje podmínky magisterské diplomové práce. Doporučuji ji k obhajobě a předběžně hodnotím jako výbornou až velmi dobrou.

V Praze, 5.9.2014